

LLETRES

El racó dels llibres oblidats

TEXT: MAGDA BARTROLÍ

Hi ha llibres que et sacsegen de dalt a baix; llibres que et pessigollegen l'ànima i que se't fiquen tan endins que ja no els oblidés mai. Aquest és el cas de *La tragèdia de cal Pere Llarg*, un drama que fa riure per no plorar. Una història ambientada en un poblet català de muntanya de principis del segle XX. Una trama que bé podria haver estat la de molts avis i besavis nostres. I potser aquesta és la gran virtut del llibre: la de ser un retrat, a voltes esperpèntic però no per això menys real, d'una altra època, d'una altra gent. Una història nostrada i molt catalana, on el llenguatge té un protagonisme marcat. Ja ho diu Enric Casassas al pròleg: *"la novel·la travessa els murs del temps i ens deixa veure exactament la bellesa i l'esclat del dia i de la nit d'aquells anys en aquelles muntanyes"*.

La tragèdia de cal Pere Llarg comença com una fàbula ben senzilla, amb l'autor interpellant el lector i advertint-lo de la història que li explicarà tot seguit. Però de seguida pren embranzida i comença a giravoltar per capbussar-lo en un laberint de grandeses i misèries humanes. Més misèries que grandeses. Perquè a cal Pere Llarg, el mas perdut a les muntanyes catalanes on passen els fets, ningú hi és feliç. Ni les tres generacions d'homes *Pere Llarg* que hi conviuen, ni la matriarca ni les altres filles. Però la menys agraciada de totes és la *Pere Llarga*. Ella, la Custòdia, és l'autèntica protagonista d'aquest drama rural. Una heroïna amb totes les de la llei que, malgrat acabar com acaba, deixa una alenada de tendresa al cor del lector.

La Custòdia és una dona a qui el destí –i aquell costum d'abans de casar per engruixir les arques o el patrimoni familiar- col·loca en una casa i al llit d'un home pel qual sent ben poca cosa. I d'això no en pot sortir res de bo. La seva vida al mas no serà fàcil, envoltada de sogres i cunyades que la veuen amb mals ulls. I sempre, sempre, indefectiblement, anirà a pitjor. Fins que la mort paulatina de tots els membres del clan i d'una filla no volguda capgiren les coses. La *Pere Llarga* empenirà aleshores un camí sense retorn que la durà ben lluny del mas, a ciutat i a córrer món. Per primera vegada a la vida se sentirà lliure, però la seva serà una llibertat esclava, que la conduirà pel cantó fosc de la vida i... Tot plegat acaba com el rosari de l'Aurora, com no podria ser d'una altra manera.

El singular punt de vista narratiu d'Eduard Girbal Jaume contribueix a crear certa intriga, fa partícip el lector de la història dels *Pere Llarg* i cobreix d'un tel de veracitat les anades i vingudes dels protagonistes del relat. Un relat que esdevé la crònica d'una època, el retrat viu i punyent de la vida a pagès en contrast amb la vida a ciutat. I tot plegat amb trets de la nostra llengua que avui ja no utilitzem però que evidencien una riquesa extraordinària.

Eduard Girbal Jaume va escriure aquesta novel·la l'any 1923 però, en ser considerada escandalosa, va romandre oculta molts anys i va acabar caient en l'oblit. Fins que el 2006 Edicions de 1984 la va recuperar amb una reedició que manté el català original de l'època, amb un petit glossari inclòs que ajuda el lector a no perdre's entre tants *aliois, flàvies, cegutes, paquetaires i mampesades*. En definitiva, una petita joia literària que, entre els lectors, podem anar traient del racó dels llibres oblidats.

